

Iritsi izana irismenaren izenean zigortzen denean

Bi egitate azpimarragarri eta antagoniko gertatu dira urte bukaera honetan. Lehena: Jakinek 60 urte bete ditu. 1956an, Arantzazun jaulki zuen lehen zenbakia, oinarri eta helburu oso jakinekin: bat, zernahi euskaraz eta euskaratik eman beharra; bi, euskarak kultura behar duela aurrera egiteko, eta alderantziz; hiru, kulturak moderno, antidogmatiko eta irekia behar duela izan belaunaldi berriari transmitituko bazaie; lau, unibertsal izateko modu bakarra partikular izatea dela; eta bost, partikular izateko nork bere pentsamendu propioa garatu behar duela, eta mundua nork bere esperientziatik aztertzeke obligazioa duela. Horixe Jakinen dekalogo. Eta hortan eman ditu sei hamarkada, euskara kultur bideetan jartzen eta euskarazko pentsamendua sortu eta zabaltzen. Jakinek euskal kulturgintza eta herrigintzaren historia zeharkatu du, berori elikatuz eta bertatik edanez.

Bigarren egitatea: Jakinek, aurten, azken hogei urteetako diru laguntza txikiena jaso du Eusko Jaurlaritzaren eskutik. Alderaketa argi bat egitearren, mende berria hastearekin batera, 2000. urtean, 61.288 eurokoa izan zen jaso zuen diru laguntza. Hamasei urte geroago, aurten, 40.947 eurokoa izan da. Hau da, 20.341 euro gutxiagokoa. Bestela esanda, %33ko murrizketa pairatu du. Mende hasierako lehen hiru urtetan 182.657 euro jaso ziren, eta aurten, datozen hiru urteetarako uszteko egonkortasunaren izenean abian jarri den sistema berriarekin, 122.841 euro jasoko ditu, hau da, 59.816 gutxiago.

Paradoxa bat da Jakinen eskaintza eta kalitatea inoizko handiena denean, inoiz baino diru gutxiago jasotzea. Paradoxa bat da bi gertaera horiek aldi berean gertatzea. Lotura zuzenik duten, ezin jakin, baina euskarazko hedabideentzako politika serio eta egokiak aplikatuko balira, lotura zuzena beharko luke egon Jakin zer den eta erakunde publikoetatik behar duen sostenguaren artean.

Eta zer da, bada, Jakin? *Bigarren berpizkundea* deitu izan zen garaian sortu zen Jakin, frankismo bete-betean. Eta XXI. menderaino iritsi da. Tartean zentsura eta itxialdiak pairatu izanagatik, beti, hutsik egin gabe, egon da kalean, eta 60 urte eman ditu kultura sortzen eta transmititzen; kulturgintzan eragiten, ez Jakinen barruan bakarrik, baita euskalgintzako eta kulturgintzako beste hamaika erakunderekin lankidetzaz bultzatzen. Berori da *bigarren berpizkundan* sortutako argitalpenen artean bizirik dagoen bakarrenetakoa. Eta, agian, bakarra, erreleboa eta transmisioa egin, eta proiektua talde gazte eta berri baten esku utzi duena. Horretarako bihurtu da fundazio: ondare material eta immaterial guztia belaunaldi berrien eskura utzi ahal izateko. Ondare horretan esperientzia eta jakinduria metatu handia dago. 262 zenbakitan, 2.500 lankidetzaz bideratu dira eta 1.200 bat lankide eta idazlek hartu du parte. Aldizkariak eta atari digitalak gainera, aurten 40 urte bete dituen Liburu Behatokia du, hiru liburu bilduma, jardunaldi, solasaldi, lankidetzaz eta egitasmo estrategikoen parte izan da eta da.

Gaur egun orain 60 urte markatutako funtzio bera betetzen segitzen du: euskarazko pentsamendua sortzea eta zabaltzea eta euskal gizarteak dituen galdera eta erronka berriei erantzun bila laguntzea. Herria egitea.

Eta non dago orain Jakin? Jakin loratze fase bete-betean sartuta dago: aldizkariko gaitegia berritzen, pentsalari eta idazle berriei atea irekitzen –bereziki eta berriaz emakume aritu eta adituei–, jardunaldi eta hitzaldien bi-

dez oihartzun soziala areagotzen, edukiak paperean eta digitalean zabaltzen, ikusgarritasun maila eta gunee berriak iristen, irakurle gazte eta berriengana bidea egiten, liburu bilduma berriak abiatzen –pentsamendu feministako *Eskafandra* bilduma eta *Aleka* kronika bilduma, esate batera–, ikus-entzunezkoen alorra urratzen, kultur eragile eta erakundeekin elkarlana garatzen, eta *hirugarren berpizkunde* berri bati arnasa ematen.

Iristen ari da Jakin, hori da lorpena: eta, antza, irismenaren izenean etorri zaio zigorra. Hazkunde kuantitatibo eta kualitatiboa lantzeko bidea moztua ikusten dugu. Eta kontua da, ez dela egongo hedabide bat bakarria irismena jomugan ez duena, alegia, ahalik eta jende gehienarengana iristeko ahaleginak eta bi egiten ez dituenak. Baina irismena zenbaki kontua baino zerbait gehiago da, zerbait gehiago izan behar du, baldin eta komunikazio politika eraginkor eta jasangarriak aplikatu nahi badira, eta euskal hedabideen ekosistema, eta horrekin, herri honen trinkotzea eta egituratzea estrategikotzat jotzen badira. Irismenak kuantitaboa baino harago doan neurgailua izan behar du; izan ere, hedabideek gizartean duten eragina ezin neurtu daiteke zenbakiekin soilik. Are gutxiago edozein tankera, maiztasun eta kalitateko hedabideak denak zaku berean sartuta; are gutxiago, banatzen den diru kopurua gutxienekoa denean, eta alderantziz beharko lukeenean, hau da, hedabide ekosistemak hazi eta iristeko –kuantitatiboki eta kualitatiboki– behar duen diru poltsa emendatzea behar-beharrezko denean. Non geratzen da irismen kualitatiboa? Zer eduki sortzen den, zer lan dagoen eduki horren atzean, zer tradizio, zer pentsamendu sistema? Nola eta noren artean banatzen den? Eta hortik zertarako erabiltzen den eta noraino eta zertarako berzabaltzen den?

Hau da, irismena bera beste modu batera ulertu behar da; izan ere, Jakineko informazioa jasotzen duenak gorde egiten du kasu askotan, sakontasunezko lanak diren

Iritsi izana irismenaren izenean zigortzen denean

heinean, eta ondoren ustiatu eta sozializatu, dagokion eremuan. Jakinen kasuan, kantitateak baino kalitateak ematen dio ezinbestekotasuna, bai informazioaren edukietan, bai eduki horiek zabaltzen diren zirkuituen kalitatean, eta baita Jakinek lantzen dituen edukiak herrigintzan eta komunitategintzan duten garrantziagatik ere. Izan ere, Jakinen eragina euskalgintza eta kultur-gintzako preskriptoreengana iristen da bete-betean, iritzi sortzaileengana. Hori du bere misioa, besteak beste.

Bi egitate azpimarragarri: 60 urtera iristea emanez eta sortuz, eta iritsi izanagatik bidegabekeria eta zigor handi bat pairatzea. Horra gaur-gaurko paradoxa. Eta ataka. Ataka horretatik ateratzeko, hasi gara erakunde publiko batzuetan bestelako politikak ikusten, Gipuzkoako Foru Aldundian, esate batera. Eusko Jaurlaritza berria ere, azken urteetan egin ez bezala, hizkuntza eta kultur eremuan politika justuagoak, jasangarriagoak eta estrategikoagoak aplikatzeko moduan dela ere egitate bat da. Hori litzateke bidea. 🍌